

KANSALLINEN
KOULUTUKSEN
ARVIOINTIKESKUS

Hankesuunnitelma

Suomilammi Matti

Sisällys

1 Johdanto.....	3
1.1 Uskonnon opetuksen tehtävä.....	3
1.2 Elämänkatsomustiedon tehtävä.....	3
1.3 Katsomusaineen valinta.....	4
1.3.1 Oppilasmäärät eri katsomusaineissa.....	5
1.4 Katsomusaineiden sisällöt opetussuunnitelmassa.....	5
2 Arvioinnin tehtävät ja tavoitteet.....	7
2.1 Arvioinnin tehtävä.....	7
2.2 Viestintä arviointiprojektin aikana.....	9
3 Arviointiaineiston kerääminen.....	10
3.1 Esitestaus.....	10
4 Arviointiaikataulu.....	12
5 Arviointiprojekti organisointi.....	13
6 Riskitekijät.....	14
6.1 Henkilötietojen käsittely.....	14
Lähteet	16

1 Johdanto

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan Suomessa opetetaan kahta eri katsomusainetta; elämäkatsomustietoa ja uskontoa.

Katsomusaineita on Opetushallituksessa arvioitu viimeksi vuonna 2001, jolloin raportissa (Rusama 2001) käsiteltiin oppimistuloksia peruskoulun päättövaiheessa evankelisluterilaisessa uskonnossa, ortodoksisessa uskonnossa, elämäkatsomustiedossa ja tapakasvatuksessa. Kyseisessä arvioinnissa tuotettiin tietoa vuoden 2000 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden saavuttamisesta katsomusaineissa.

Vuoden 2026 katsomusaineiden arviointi perustuu tällä hetkellä voimassa olevaan opetussuunnitelman perusteisiin (Opetushallitus 2014 jatkossa POPS 2014) ja siinä pyritään laajasti arvioimaan suurimpien uskontojen oppimäärien ja elämäkatsomustiedon osaamista Suomessa.

1.1 Uskonnon opetuksen tehtävä

Perusopetuksen opetussuunnitelmien (POPS 2014) mukaan uskonnon tehtävä on määritelty seuraavasti:

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleisivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämäntaitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaille aineksia oman identiteetin, elämäkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

1.2 Elämäkatsomustiedon tehtävä

Perusopetuksen opetussuunnitelmien (POPS 2014) mukaan elämäkatsomustiedon tehtävä on määritelty seuraavasti:

Elämäkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämäkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämäkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämäkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysi-valtainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämäkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämäkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämäkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaiteja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

1.3 Katsomusaineen valinta

Perusopetuslain (6.6.2003/454) mukaisesti uskonnon oppimäärän tai elämäkatsomustiedon valinta perustuu siihen, mihin uskonnolliseen yhdyskuntaan oppilas kuuluu. Mikäli oppilas ei kuulu mihinkään rekisteröityyn yhdyskuntaan, voi oppilas huoltajan pyynnöstä osallistua perusopetuksen järjestäjän järjestämään uskonnon opetukseen.

Perusopetuksen järjestäjän tulee järjestää oppilaiden enemmistön uskonnon mukaista uskonnon opetusta.

Opetuksen järjestäjän on järjestettävä muuhun uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluville vähintään kolmelle oppilaalle oman uskontonsa opetusta, jos heidän huoltajansa sitä pyytävät.

Uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomalle oppilaalle, joka ei osallistu uskonnonopetukseen, opetetaan elämäkatsomustietoa. Uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvalle oppilaalle, jolle ei järjestetä hänen oman uskontonsa opetusta, opetetaan huoltajan pyynnöstä elämäkatsomustietoa. Perusopetuksen järjestäjän tulee järjestää elämäkatsomustiedon opetusta, jos opetukseen oikeutettuja oppilaita on vähintään kolme.

1.3.1 Oppilasmäärät eri katsomusaineissa

Suomessa evankelisluterilainen uskonto on edelleen suurin katsomusaineiden oppimääristä koko maassa. Kuitenkin elämäkatsomustiedon ja islamin oppilasmäärät ovat kasvaneet tasaisesti. Elämäkatsomustiedon ja islamin jälkeen eniten oppilaita opiskeli ortodoksista uskontoa, jossa oppilasmäärä on vuosien varrella pysynyt varsin tasaisena.

Kansallisen arvioinnin rajausta tehtäessä on hyvä huomata, että vuoden 2022 tiedonkeruun perusteella katsomusaineiden oppimääristä erottuivat evankelisluterilaisen uskonnon lisäksi suurina ryhminä islam, ortodoksinen uskonto ja elämäkatsomustieto. Muiden uskontojen oppimääriä opiskellaan vielä kansallisella tasolla suhteellisen vähän. (Suomilammi 2023)

Taulukko 1. Oppilasmäärien lukumääräinen ja prosentuaalinen osuus perusopetuksessa

Katsomusaineen oppimäärä	evankelisluterilaisuus	elämäkatsomustieto	islam	ortodoksisuus	muut
lukumäärä	457 700	60 400	17600	10100	5600
prosenttiosuus	83 %	11 %	3 %	2 %	1 %

Kansallisessa arvioinnissa onkin perusteltua keskittyä neljään suurimpaan katsomusaineiden oppimäärään.

1.4 Katsomusaineiden sisällöt opetussuunnitelmassa

Opetussuunnitelman perusteissa on määritetty kaikkiaan kymmenelle eri uskonnon oppimäärälle ja elämäkatsomustiedolle omat opetussuunnitelmat.

Uskonnon oppimäärien opetussuunnitelmat ovat kirjoitettu samantapaisiksi. Kaikista löytyy kolme samaa sisältöaluetta (S1 Suhde omaan uskontoon, S2 Uskontojen maailma, S3 Hyvä elämä). Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Sisältöalueiden kuvaukset ovat kirjoitettu lähes samalla tavalla, mutta tarkemmin näitä vertailtaessa voidaan huomata, että eri uskonnoilla on pieniä eroja tekstisisällöissä.

Esimerkiksi sisältöalue S3 on kirjoitettu evankelisluterilaisessa uskonnossa seuraavasti (POPS 2014)

”Opetuksessa käsitellään elämän kunnioittamisen, ihmisarvon ja lasten oikeuksien merkitystä. Opetuksessa aloitetaan oppilaan elämäkysymysten pohdinta ja avataan kristillistä näkökulmaa niihin. Keskeisiä sisältöjä ovat eettinen pohdinta, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja Kultainen

sääntö. Pohditaan oppilaiden arjesta nousevia kysymyksiä ja yhdistetään niitä valittuihin Raamatun kertomuksiin. Rohkaistaan oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan sekä eläytymään toisen asemaan ja hyväksymään erilaisuutta. Pohditaan omia tekoja ja niiden seurauksia sekä vastuuta toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta.”

Sama sisältöalue (S3) on kirjattu islamissa seuraavasti:

” Sisältöjen valinnassa keskeistä on oppilaiden elämänkaari ja siihen liittyvät elämänkysymykset. Keskeisiä sisältöjä ovat elämän kunnioittaminen, ihmisarvo ja lasten oikeudet. Pohditaan toisen asemaan eläytymistä. Tutustutaan islamin oikeuksiin ja velvollisuuksiin perhe-elämässä. Selvitetään YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen merkitystä oppilaan omassa elämässä. Keskeisinä opittavina sisältöinä ovat hyvän elämän perusteet islamissa. Lisäksi tarkastellaan oman perheen tapakulttuuria ja pohditaan erilaisuuden hyväksymistä.”

On siis huomattava, että sisältöalueiden välillä on paljon yhtäläisyyksiä, mutta myös eroja eri uskonnon oppimäärien välillä. Siksi itse hankkeen kannalta onkin erityisen haasteellista löytää samoilla kriteereillä mitattavia sisältöjä eri uskontojen välillä.

Elämänkatsomustieto on erillinen oppiaine ja sille on määritetty kolme erillistä sisältöaluetta (S1 Katsomus ja kulttuuri, S2 Etiikan perusteita ja S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus). Sisältöalueet eroavat uskonnon oppimäärien sisältöalueista, vaikkakin osittain näissä käsitellään samoja asioita, kuten ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa.

2 Arvioinnin tehtävät ja tavoitteet

Tässä kappaleessa käsitellään katsomusaineiden oppimistulosten arvioinnin tehtävää ja tavoitteita sekä rajataan arviointikysymyksiä.

2.1 Arvioinnin tehtävä

Vuoden 2026 arvioinnissa selvitetään katsomusaineiden osaamista suhteessa 2014 Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteisiin (POPS 2014). Arvioinnilla tuotetaan tietoa, miten opetussuunnitelman perusteiden tavoitteet saavutetaan, millainen on oppiaineen osaamisen taso sekä miten koulutuksen tasa-arvo toteutuu katsomusaineissa. Oppimistuloksilla tarkoitetaan opiskeltavan katsomusaineiden sisältöjen lisäksi myös oppilaiden suhtautumista katsomusaineen opiskeluun sekä käsitystä oppilaan omasta katsomuksesta suhteessa muihin uskontoihin ja elämänkatsomustietoon. Arviointi kohdistuu koulutuksen nivelvaiheeseen, perusopetuksen 9. vuosiluokan päättämässä oleviin oppilaisiin.

Edellisessä katsomusaineiden arvioinnissa (Rusama 2001) oli mukana 316 suomen- ja ruotsinkielistä koulua, ja arviointiin osallistui 3007 evankelisluterilaisen uskonnon oppilasta, 513 ortodoksisen uskonnon oppilasta ja 502 elämänkatsomustiedon oppilasta. Oman uskonnon tehtävien ohella kaikki oppilaat vastasivat myös tapakasvatuksen kysymyksiin. Oppilaille esitettiin sekä tiedollisia tehtäviä että asennetta mittaavia tehtäviä. Tulosten mukaan tyttöjen osaamisen havaittiin olevan kaikissa oppiaineissa merkittävästi parempaa tiedollisesti kuin pojilla. Myös asennetta mittaavissa tehtävissä tyttöjen vastaukset olivat poikia myönteisemmät. Evankelisluterilaisessa uskonnossa tiedollinen osaaminen oli yleisesti kuitenkin välttävää tasoa, ortodoksisessa uskonnossa tiedollinen osaaminen oli hyvää tasoa ja elämänkatsomustiedossa osaaminen oli keskimäärin kohtalaista. Tapakasvatuksesta tehtäviä oli mukana vain muutama ja siinä oppilaiden ratkaisuprosentti oli tyydyttävä.

Evankelisluterilaisessa uskonnossa suomenkielisten koulujen tulokset olivat keskimäärin parempia, kuin ruotsinkielisten koulujen. Muissa katsomusaineissa kieliryhmien välisiä vertailuja ei tehty vastaajien vähäisen määrän vuoksi. Vastaajien asenteet katsomusaineiden opiskelua kohtaan olivat pääosin myönteisiä. Kaikkien katsomusaineiden osalta oppilaat pitivät arvioituja oppiaineita hyödyllisinä, mutta ei kovinkaan tärkeinä tai kiinnostavina.

On huomattava, että vuoden 2001 arvioinnissa oppilasmäärät elämänkatsomustiedossa ja ortodoksisessa uskonnossa olivat huomattavan pieniä. Vertailua on hankala tehdä vuoden 2026 arvioinnin kanssa, sillä opetussuunnitelma on muuttunut huomattavan paljon ja oppilaiden katsomuksellinen tausta on nykyään huomattavan paljon monimuotoisempaa.

Karvin tehtävänä on tehdä perusopetuslain (628/1998) 14 §:ssä tarkoitettujen tuntijaon ja opetussuunnitelman perusteiden sekä lukiolain (714/2018) 11 §:ssä tarkoitetun oppimäärän ja 12 §:n 1 momentissa tarkoitettujen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden saavuttamista koskevia oppimistulosten arviointeja (30.12.2020/1231).

Vuoden 2016 arvioinnin tavoitteena on tuottaa luotettavaa, kansallista tietoa POPS 2014:ssä asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Kansallisen oppimistulosten arviointijärjestelmän tavoitteiden mukaisesti arvioinnilla seurataan erityisesti kansalaisten koulutuksellisen oikeusturvan ja tasa-arvon toteutumista (Kansallinen oppimistulosten arviointijärjestelmä 1998, 1). Opetuksen järjestäjillä on Perusopetuslain (628/1998) mukaan velvollisuus arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua oman toimintansa ulkopuoliseen arviointiin (§ 21, 30.12.2013/1296). Arviointitieto on tarkoitettu hyödynnettäväksi valtakunnallisessa koulutuspoliittisessa päätöksenteossa ja koulutuksen kehittämisessä sekä paikallisesti koulutuksen järjestäjän, rehtorin, opettajien ja oppilaiden jokapäiväisessä työskentelyssä (1061/2009, § 2 ja 3). Arvioinnin tuloksia käytetään myös tutkimus- ja kehittämistarkoituksiin.

Arvioinnissa pyritään vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Missä määrin evankelisluterilaisen, ortodoksisen ja islamin uskonnon oppimäärien sekä elämäkatsomustiedon perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteet on saavutettu?
2. Mikä on oppilaiden osaamistaso eri uskontojen sisältöalueilla (suhde omaan uskontoon, uskontojen maailma ja hyvä elämä)?
3. Mikä on oppilaiden osaamistaso elämäkatsomustiedon eri sisältöalueilla (Katsomus ja kulttuuri, etiikan perusteita ja Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus)?
4. Miten oppilaiden arjessa näkyy oman katsomusaineen opiskelu (Eettiset periaatteet, erilaisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen)?
5. Mitä yhteyksiä ja eroja havaitaan, kun eri sisältöalueiden oppimistuloksia rinnastetaan oppilaan taustatekijöihin (sukupuoli, huoltajien koulutustausta, jatko-opintosuunnitelmat) ja oppimisympäristön piirteisiin (koulun alueellinen sijainti)?
6. Mitä eroja ja yhtäläisyyksiä havaitaan oppilaiden käsityksissä eri uskontojen ja elämäkatsomustiedon oppimäärien oppilaiden välillä?

Karvi on uudessa arviointisuunnitelmassa asettanut kolme erillistä strategista tavoitetta. Strategiset tavoitteet (Koulutuksen arviointisuunnitelma 2024–2027), joihin tämä arviointi tuottaa tietoa ovat osaamistason ja koulutuksen tason nostaminen, sosiaalisen, ekologisen ja taloudellisen kestävän kehityksen edistäminen ja Koulutuksen ja varhaiskasvatuksen laadun jatkuva kehittäminen.

Näiden lisäksi arvioinnissa toimivan asiantuntijaryhmän kanssa tarkennetaan arviointikysymyksiä projektin edetessä.

Karvin toteuttamat oppimistulosten arvioinnit tuottavat tietoa opetuksen kehittämiseen ja päätöksentekoon. Systemaattisella tiedonhankinnalla tuotetaan tietoa kansalliselle ja alueelliselle tasolle, opetuksen ja koulutuksen järjestäjille sekä kouluille. Suunnitelmallinen ja kattava oppimistulosten arvioinnin avulla mahdollistetaan oppimistulosten kehittymisen seuranta, jonka avulla voidaan esimerkiksi tarkastella oppilasarvioinnin kehittymistä suhteessa opiskelun tavoitteisiin ja arvioinnin kriteereihin, tarkastella alueellista vaihtelua, sukupuolten välisiä eroja sekä oppilaiden asenteita ja motivaatiota opiskeluun. Karvi arvioi matematiikan sekä äidinkielen oppimistuloksia säännöllisesti. Vuoden 2026 katsomusaineiden arviointi on historian ja yhteiskuntaopin oppimistu-

losten arvioinnin ohella ensimmäinen vuosien 2024–2027 arviointisuunnitelmakauden aikana toteutettava reaaliaineiden oppimistulosarviointi.

2.2 Viestintä arviointiprojektin aikana

Arvioinnin edetessä otoskouluja tiedotetaan noin puoli vuotta ennen varsinaista arviointia. Arvioinnille perustetaan omat hankesivut Karvin internet-sivustolle. Sivustolle kerätään tietoa itse arvioinnista ja siellä myös julkaistaan valmistunut arviointiraportti.

Lehdistölle tuotetaan mediatiedote, kun tiedonkeruu on valmistunut ja kouluille kun raportin julkaisu lähestyy. Muita sidosryhmiä tiedotetaan tarpeen mukaan.

Raportin valmistuttua tiedotetaan sidosryhmiä sekä kouluille tuotetaan koulukohtaiset raportit.

Katsomusaineiden arvioinnin aloituksesta ja hankkeen etenemisestä tiedotetaan Karvin verkkosivuilla molemmilla kotimaisilla kielillä. Otokseen mukaan tuleville kouluille lähetetään asiasta tiedote lukuvuoden 2025–2026 alussa.

Arviointiin osallistuvat koulut saavat palautetta omista tuloksistaan verrattuna kansallisiin tuloksiin. Palautteet toimitetaan myös opetuksen järjestäjien edustajille. Palaute lähetetään kouluille ja opetuksen järjestäjille syksyllä 2026, ennen arvioinnin virallisten tulosten julkaisua. Arvioinnin tuloksista julkaistaan raportti keväällä 2027.

Tulokset julkistetaan webinaarissa keväällä 2027, ja tuloksista saatua tietoa ja kehittämissuhteita levitetään median kautta erityisesti käytännön toimijoille. Arvioinnin tuloksista tehdään mediatiedote ja tuloksista tiedotetaan myös keskeisille sidosryhmille.

3 Arviointiaineiston kerääminen

Arviointiaineisto kerätään sekä suomen- että ruotsinkielisistä kouluista. Evankelisluterilaisessa uskonnossa ja elämäkatsomustiedossa noin 5–10 prosenttia kyseisten oppimäärien oppilaita vastaa arviointikokeeseen. Islamin ja ortodoksioppilaiden määräksi on tarkoitus saada mahdollisimman laaja otos ikäluokassa olevista oppilaista.

Otoskouluja informoidaan noin puoli vuotta ennen varsinaista arviointia tarvittavista tietoteknisistä laitteista. Arviointiin osallistuvilla oppilailla on mahdollisuus lisäksi harjoitella kokeen eri osaluokkien suorittamista digitaalisesti ennen varsinaista arviointia.

Käytettävät tehtävätyypit ymmärtämistaitoja mittaavissa tehtävissä ovat monivalintatehtävät ja avoimet kysymykset. Kirjoittamistehtävät ovat pääosin lyhyitä tuottamistehtäviä.

Osaaminen pyritään kytkemään myös päättöarvioinnin kriteereihin, erityisesti arvosanojen 5 (välttävä) ja 8 (hyvä) kriteereihin. Välttävää osaamista arvioivat tehtävät suunnitellaan sellaisiksi, että ne ohjaavat oppilasta eteenpäin ja ovat suljettuja tai melko rajattuja. Hyvää, kiitettävää ja erinomaista osaamista mittaavat tehtävät ovat avoimia, ja niissä oppilas pääsee näyttämään koko osaamistaan ja ajattelunsa tasoa.

Otoskoulujen katsomusaineiden opettajat tai Karvin asiantuntijat toteuttavat kirjoitustehtävien pisteytyksen. Tämän pisteytyksen yhdenmukaisuutta varmistetaan laatimalla avokysymyksiin mallivastaukset ja pisteytyskriteerit.

Vähemmistöuskontojen kohdalla otostamisessa otetaan huomioon uskontojen oppimäärien pienet oppilasmäärät. Vähemmistöuskontoja ei opeteta läheskään kaikissa kouluissa ja monissa kouluissa oppilaita ei ole kuin muutamia. Tässä mielessä otostamista ei voida toteuttaa samalla tavalla kuin yleensä oppimistulosarvioinneissa. Vähemmistöuskontojen kohdalla otostaminen vaatii tiivistä yhteistyötä opetuksenjärjestäjien kanssa, jotta saadaan mahdollisimman kattava määrän eri vähemmistöuskontojen oppilaita tekemään arvioinnin.

Arvioinnin esitestaus toteutetaan Webropol-järjestelmällä, mutta varsinainen arviointi tehdään syksyllä 2026 valmistuvalla Joda-järjestelmällä.

3.1 Esitestaus

Ennen varsinaista arviointia tuotetaan jokaisesta arvioitavasta oppimäärästä kaksi erillistä esitettä. Esitestissä keskinäisiä ankkuritehtäviä on noin 30 prosenttia. Ankkuritehtävät ovat samoja mo-

lemmissä esitesteissä. Näiden ankkuritehtävien avulla voidaan vertailla eritesteissä saatuja tuloksia. Esitestauksen tarkoituksena on tutkia tehtävien erottelukyky sekä valita tehtävät varsinaiseen arviointikokeeseen.

Esitestaus tehdään käyttäen digitaalisena ympäristönä Webropol-alustaa.

4 Arviointiaikataulu

TAULUKKO 2. Arviointiprojektin aikataulu

Katsomusaineiden oppimistulosarvioinnit perusopetuksen 9. vuosiluokalla
Arviointihankkeen aikataulu

2–8/24	<ul style="list-style-type: none"> - Projektisuunnitelman laadinta (sis. aikataulus) - Asiantuntija- ja tehtävänlaatijaryhmien kokoaminen - Arviointisuunnitelman hyväksyminen arviointineuvostossa - Asiantuntija- ja tehtävänlaatijaryhmän 1. tapaaminen, tehtävätilaus
9–12/24	<ul style="list-style-type: none"> - Tehtävähdotusten laadinta, kommentointi ja muokkaus - Otannan tekeminen
1–6/25	<ul style="list-style-type: none"> - Tehtävien valinta esitestaukseen - Tehtäväsarjojen (4+2) syöttäminen Webropol- alustalle - Esitestauksen käytännön järjestelyt (sis. ohjeistus) - Tehtäväsarjojen esikokeilu ja vastausten analysointi
8–12/25	<ul style="list-style-type: none"> - Koulujen informointi arvioinnista - Taustakyselyjen hahmottelua - Lopullisten tehtäväsarjojen vahvistaminen
1–3/26	<ul style="list-style-type: none"> - Arviointiaineisto valmiiksi Webropol tai Joda-alustalle
4/26	<ul style="list-style-type: none"> - Arvioinnin toteuttaminen otoskouluissa
6–9/26	<ul style="list-style-type: none"> - Sensorointi ja aineiston analysointi - Standard setting - Alustavat palautteet kouluille ja koulutuksen järjestäjille
10/26–3/27	<ul style="list-style-type: none"> - Raportoinnin valmistelua
3–4/27	<ul style="list-style-type: none"> - Raportti ja tiivistelmä valmistuvat - Tulosten esittely neuvostolle ja sidosryhmille

5 Arviointiprojekti organisointi

Virkanimike	Hankkeeseen käytettävä työaika kuukausina		
	vuosi 2024	vuosi 2025	vuosi 2026
Projektipäällikkö	5	6	5
Arviointiasiantuntija	3	5	4
Digitalisoinnin projektipäällikkö	-	-	-
Metodikko	1	3	2
Yhteensä	9	14	11

Karvissa arviointihankkeen projektipäällikkönä toimii Matti Suomilampi. Lisäksi hankkeessa toimii arviointiasiantuntija Niina Rumpu ja metodisena asiantuntijana hankkeessa on mukana johtava arviointiasiantuntija Jari Metsämuuronen. Arvioinnin toteuttamisesta vastaa myös kaksihenkinen arviointiryhmä, joka aloittaa työnsä syksyllä 2024. Tämän lisäksi tehtävänlaadintaryhmään valitaan viidestä kuuteen henkilöä.

6 Riskitekijät

Arvioinnin toteuttamiseen liittyy joitakin riskitekijöitä. Suurin niistä on arvioinnin digitaalisuus. Koulujen käytettävissä oleva laitteisto on hyvin eritasoista. Osalle oppilaista digitaaliseen kokeeseen vastaaminen on varsin tuttua, kuin puolestaan toiset eivät ole tehneet tätä koulussa kertaakaan.

Digitaalinen järjestelmä, Joda, jota arvioinnissa käytetään, on uusi. Uuden järjestelmän toimivuus näin suuressa skaalassa voi aiheuttaa yllättäviä ongelmia.

Katsomusaineiden arvioinnin sensitiivinen luonne pitää ottaa huomioon erittäin tarkasti taustakyselyjä ja arviointikyselyä laadittaessa. Mikäli kysymykset arvioinnissa ovat liian henkilökohtaisia tai aiheuttavat pahennusta, niin on mahdollista, että koko arviointi vaarantuu.

Riskienhallintaa tehostaa Karvin sisäinen ohjausryhmä. Tämä kokoontuu projektin eri vaiheissa, mutta vähintään neljä kertaa vuodessa, keskustelemaan projektipäällikön kanssa projektin etenemisestä sekä mahdollisista projektiin liittyvistä ongelmakohtista.

6.1 Henkilötietojen käsittely

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus toteuttaa oppimistulosarviointeja osana lakisääteisiä tehtäviään. Oppimistulosten arvioinnit pohjautuvat yleensä kysely- ja testiaineistoihin. Jotta aineistojen perusteella voidaan tehdä luotettavia päätelmiä, tarvitaan osallistujista riittävät taustatiedot. Henkilötietojen käsittelyn tarkoituksena on mahdollistaa luotettava arvioinnin toteuttaminen. Henkilötietojen käsittely on tarpeen Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen lakisääteisen tehtävän toteuttamiseksi.

Oppilaita koskevaan tietoon sisältyy henkilöihin kohdistuvia tietosuojariskejä. Kerättävä tieto (Koski-tietopalvelu, Joda-arviointijärjestelmä) sisältää tietoja oppilaan erityisopetuksen perusteista (terveydelliset syyt) sekä hänen uskonnollisesta vakaumuksestaan. Kaikkien tietojen käsittelyssä noudatetaan Opetushallituksen tietosuojakäytäntöjä ja kaikkia tiedonkeruiden kohteita informoidaan henkilötietojen käsittelystä.

Oppilaan uskonnollinen vakaumus on erityistä henkilötietoa ja tämä on myös salassa pidettävää tietoa.

Kerättävät tiedot säilytetään verkkolevyasemalla, johon on pääsy vain Karvissa työskentelevillä henkilöillä. Tiedostopalvelin sijaitsee Valtorin ylläpitämässä turvallisessa konesalissa, jossa on erillinen pääsynvalvonta. Arvioinnin toteutuksen jälkeen tiedot arkistoidaan Opetushallituksen arkistonmuodostussuunnitelman mukaisesti kolmeksi vuodeksi.

Joda-arviointijärjestelmässä toteuttavien tiedonkeruiden osalta Karvi kerää myös evästeiden avulla digitaalisen arviointialustan käyttäjien päätelaitteiden teknisiä tietoja käyttöjärjestelmästä, näytön tarkkuudesta, selaimesta ja selaimen versiosta. Kerättyjä tietoja käytetään Karvin digitaalisen arviointialustan kehittämiseen ja sähköisen arvioinnin kehittämiseen.

Opetuksen järjestäjien edustajien, rehtoreiden, opettajien ja ulkopuolisten asiantuntijoiden osalta henkilötietojen käsittely ei aiheuta merkittäviä riskejä henkilöille, joiden tietoja käsitellään. Riskiä pienennetään edelleen käyttämällä tarvittaessa esimerkiksi suojattua sähköpostia henkilötietojen välittämiseen ja minimoimalla kerättävien henkilötietojen määrä. Arviointitietoja voidaan arvioinnin päätyttyä luovuttaa tutkimuskäyttöön anonymisoituna. Tietoja luovutetaan kolmansille osapuolille harkiten ja tietojenluovutuksista tehdään aina erillinen pyyntö Karviin. Lupa tietojen tutkimuskäyttöön luovuttamisesta annetaan pyyntöihin perustuen.

Lähteet

Koulutuksen arviointisuunnitelma 2024–2027, Karvi Saatavilla:

<https://www.karvi.fi/fi/julkaisut/koulutuksen-arviointisuunnitelma-2024-2027>

Opetushallitus 2014. Perusopetuksen uskonnon oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2014. Helsinki:

. (<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/oppiaineet/502087>) [Viitattu 3.5.2024]

Opetushallitus 2014. Perusopetuksen elämäkatsomustiedon opetussuunnitelman perusteet 2014. Helsinki

(<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/oppiaineet/502088>) [Viitattu 3.5.2024]

Perusopetuslaki

628/1998.

Saatavilla:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628#L4P13>

[Viitattu 12.4.2024]

Rusama J. 2001, USKONTO, ELÄMÄNKATSOMUSTIETO JA TAPAKASVATUS, Oppimistulosten arviointi perusopetuksen päättövaiheessa 2001, Opetushallitus

Suomilammi, M. 2023. Katsomusaineiden tiedonkeruu oppilasmääristä ja opetuksen nykytilasta 2023. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.